

etalage

De Nederlandse uitgeverijen presenteren de afgelopen weken weer stapels literatuur. Het is vrijwel ondoenlijk om de hele waslijst in kaart te brengen. Om die reden volgt hieronder een selectie van de meest bruikbare en in het oog springende titels.

Waarlijk grote romans beschikken over een magische kwaliteit: ze houden de lezer vanaf de eerste regel geboeid. En een meesterwerk kan niet zonder een held die ergens naar streeft en daardoor in de problemen komt, stelt **Thomas Rosenboom** in *Aanvallend spel* (Querido, 96 blz.). Rosenboom illustreert zijn stelling met ettelijke voorbeelden uit de wereldliteratuur. De ontwikkeling van een intrige lijkt nog het meest op de vernuftige voortgang van een schaakspel. Die gedachte wordt gedemonstreerd aan de hand van een reeks zetten die auteurs als Shakespeare en Dostojewski hebben uitgevonden.

Aan het begin van de roman *Checkpoint* (De Bezige Bij, 302 blz.) van de Franse auteur **Jean-Christophe Rufin** zijn twee trucks in het najaar van 1995 met hulpgoederen onderweg naar Centraal-Bosnië, waar een gruwelijke burgeroorlog woedt. Aan boord zijn Lionel, de leider van de expeditie, de twintigjarige Maud, twee jonge ex-militairen en een monteur. Allemaal hebben ze hun eigen, vaak verborgen drijfveren om deel te nemen aan

de missie. Naarmate ze dieper doordringen in het oorlogsgebied, stijgt de spanning tussen de expeditieleden. Wat is het moment om de wapens op te nemen en te vechten tegen de bedreigingen van buitenaf?

Overlast in de buurt, leuk is het niet. Vandalen bekladden muren met graffiti en burens maken na middernacht enorme herrie. Wat doe je ertegen? Niet veel, want de politie heeft het druk met ernstiger zaken. In de roman *Wederzijds* (Querido, 154 blz.) van **Kees 't Hart** gaat een echtpaar in een grote stad daarom in zee met een organisatie die de oplossing lijkt te hebben gevonden. Ieder lid van de organisatie, die niet voor niets *Wederzijds* heet, moet af en toe helpen bij de overlastbestrijding. Het echtpaar raakt daarvoor steeds meer verward in zaken waar het niets mee te maken wil hebben. Maar is het mogelijk om weer van *Wederzijds* af te komen?

Hoofdpersoon in de roman *Noordwaarts* (De Arbeiderspers, 256 blz.) van **Naomi Rebekka Boekwijt** is de jonge vrouw Gitta, die wacht op een goed moment om het strenge bewind van haar vader te ontvluchten. Tijdens een van de reizen van het gezin naar vaders familie in Denemarken ontmoet zij Randi, die vastzit in een verstandshuwelijk. Gitta herkent in Randi de moeder die ze altijd gemist heeft, terwijl in Randi zowel het moeder-

instinct als de herinnering aan een oude liefde gewekt wordt. In hun poging nader tot elkaar te komen, verliezen zij langzaam hun grip op het leven.

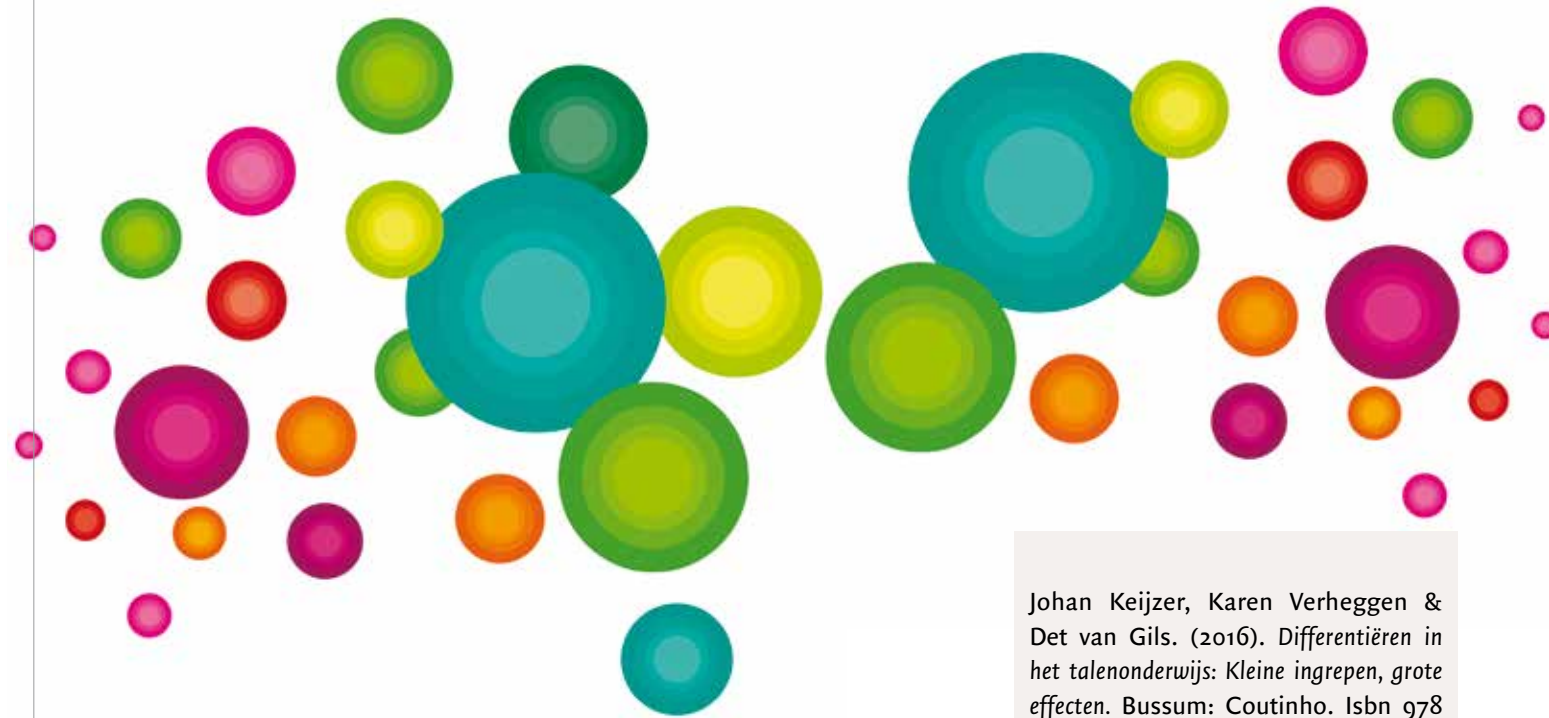
In *De verdenking* (Athenaeum, 160 blz.) van de Zwitserse auteur **Friedrich Dürrenmatt** jaagt een oude, ongeneeslijk zieke politiecommissaris vanuit zijn bed op een voormalige SS-kamparts. Hij komt in diens ziekenhuis terecht, en vanaf dat moment begint een bloedstollend gevecht van de gerechtigheid tegen het kwaad. Lange tijd is niet duidelijk wie er zal winnen. Friedrich Dürrenmatt (1921–1990) was een van Zwitserlands beroemdste schrijvers van de twintigste eeuw. Later dit jaar geeft uitgeverij Athenaeum zijn roman *De rechter en zijn beul* uit.

De roman *4321* (De Bezige Bij, 912 blz.) van de Amerikaanse schrijver **Paul Auster** begint op 3 maart 1947, wanneer Archibald Isaac Ferguson wordt geboren, het enige kind van Rose en Stanley Ferguson. Archibalds leven zal vervolgens en gelijktijdig vier verschillende paden volgen. Vier identieke Archibalds, bestaand uit hetzelfde DNA, vier jongens die fysiek een en dezelfde zijn, leiden vier parallelle en volstrekt verschillende levens. En iedere Archibald wordt verliefd op dezelfde Amy Schneiderman, met telkens uiteenlopende ontwikkelingen. ■

Jacob Moerman

recensie

Johan Keijzer, Karen Verheggen & Det van Gils. (2016). *Differentiëren in het talenonderwijs: Kleine ingrepen, grote effecten*. Bussum: Coutinho. Isbn 978 90 469 0545 6, € 30, 269 blz.

Taakgericht differentiëren

Als er in het vreemdetalenonderwijs geoefend wordt voor receptieve beheersing, dus luisteren en lezen, gaat het voornamelijk om de boodschap ('taalbad'). Maar het oefenen voor productieve beheersing blijft vaak steken in woorden en grammaticale vormen in (meestal losse) zinnen ('blokkendoos'). Spreken en schrijfp opdrachten staan in geringere hoeveelheden in de leergangen en worden in nog geringere mate in de praktijk uitgevoerd. Een kenmerk van zulke productieve 'taalbad'-opdrachten is dat ze divergente resultaten opleveren: meer dan één antwoord is goed. Bewust of onbewust deinzen docenten daarvoor terug vanwege de beoordelings- en feedbackproblemen. Daarnaast zijn groepsopdrachten minder populair omdat die ook nog een controleprobleem opleveren; ze doen een beroep op leermotivatie, samenwerkings- en concentratievermogen,

kortom een discipline die docenten – al of niet terecht – niet bij alle leerlingen continu aanwezig veronderstellen.

Tegen deze stroom op roeit *Differentiëren in het talenonderwijs* met een collectie werk- en oefenvormen waarbij juist divergentie en groepswerk vooropstaan. De werk- en oefenvormen liggen vooral op het terrein van de taalvaardigheden: spreek-, schrijf-, luister- en leesopdrachten. Slechts zo'n 13 procent van het boek – hoofdstuk 5 – is gewijd aan 'ondersteunende vaardigheden: woordverwerving en grammatica'. Hoewel daarmee evenzeer kan worden gedifferentieerd, verwachten de auteurs meer heil van het 'taalbad', dat al van nature differentieert.

S–M–L

De vier hoofdstukken voor de taalvaardigheden zijn elk onderverdeeld in

'small', 'medium' en 'large differentiëren', dat zijn maten waarin afgeweken wordt van de gebruikelijke, sterk klassikale praktijk. De werk- en oefenvormen voor woordverwerving en grammatica worden per definitie tot de categorie 'small' gerekend (p. 230).

Bij 'small differentiëren' zijn de leerlingen bezig met dezelfde, relatief kortdurende opdracht, die wel ruimte biedt voor eigen keuzes en invullingen. Bij 'medium differentiëren' zijn groepjes leerlingen bezig met verschillende opdrachten, bijvoorbeeld in een circuit (waarbij het zitmeubilair in de vorm van meerdere tafelgroepjes opgesteld wordt). Leerlingen en/of docent kunnen kiezen wie met welke vaardigheid aan de slag gaat. Bij 'large differentiëren' gaat het om complexere taaltaken. Die worden benaderd volgens het heeltaak-eerstprincipe (ook uitgewerkt door

Jansen, Hulshof & Van Veen, 2016): confronteer de leerlingen met de hele taak en geef vervolgens hulp op maat. Dat betreft vooral uit de taak voortvloeiende woordenschat- en/of grammaticaproblemen, waarvoor oefeningen uit de leer- gang nuttig kunnen zijn.

Taken

Op zijn laatst bij deze derde categorie blijkt dit boek uit te gaan van de taakgerichte benadering van het vreemdetalen- onderwijs. Niets op tegen natuurlijk op onze vrije didactische markt, maar wel opmerkelijk dat het boek zich blijkbaar niet wil afficeren met de term 'taakgericht'. Marketing? Heeft 'taakgericht' op de vreemdetalenmarkt niet voldoende positieve attentiewaarde meer, is deze term uitgewerkt als innovatief incentive en heeft 'differentiatie' de rol van trending topic overgenomen? En hebben uitgeverij en auteurs als vreemdetalendidactische innovatiestrategie bedacht: we doen alsof de taakgerichte benadering vanzelfsprekend is als er gedifferentieerd moet worden?

Uitgangspunt van taakgericht (of preciezer taakgebaseerd) vreemdetalen- onderwijs is: de taak bepaalt op welke woorden en grammatica wordt gefocust, niet een woordenschat- en grammaticaleerlijn die van tevoren gepland is op basis van frequentie, communicatieve relevantie en/of moeilijkheidsgraad. Dat betekent een onopgelost probleem voor de curriculumplanning en idem dito voor de determinatie, die centraal is bij differentiatie. De individuele leerbehoeften worden bepaald door de individuele deficiënties. Die zijn afhankelijk van de getrapte criteria waaraan de taalvaardigheidsprestaties van de leerlingen moeten voldoen. Wat moeten leerlingen op verschillende niveaus begrijpen van luisteren leesteksten, hoe vloeiend en correct moeten hun gesproken en geschreven tekstproducten zijn? Dat is sterk afhankelijk van de beheersing van woorden en grammatica, maar welke dan? Als dat

niet vaststaat, rijst de vraag: gaat het erom de verschillen tussen leerlingen kleiner of juist groter te maken? Als leerlingen eigen keuzes mogen of moeten maken, kunnen ze kiezen voor onderwerpen en/of taalmiddelen die ze al goed beheersen, in plaats van gedwongen te worden hun repertoire uit te breiden en hun zone van naaste ontwikkeling te betreden.

Format

Het boek beschrijft iedere voorgestelde werk- of oefenvorm volgens een vast patroon (het 'model volledige instructie') en geeft telkens een uitgebreide lijst differentiatiemogelijkheden, ook weer volgens een vast patroon: niveau, tempo, inhoud en interesse, leervoorkeuren, begeleiding. Feedback wordt onder het kopje 'begeleiding' wel genoemd, maar niet altijd en steeds onspecifiek, hoewel toch logischerwijs de individuele deficiënties alfa en omega, dus begin- en eindpunt van elke differentiatie maatregel zouden moeten zijn.

De beschrijvingen van de verschillende werk- en oefenvormen zijn wel uitgebreid, maar niet altijd even helder. Zo wordt bij de vormen voor woordverwerving vaak niet gespecificeerd of het om receptieve of productieve beheersing gaat; dikwijls wordt gesproken van 'vertaling', zonder vermelding of het om het doeltalige woord of het Nederlandse equivalent gaat. Een werk- en oefenvorm als 'Het vragenuurtje' (p. 252-253) wordt zo abstract beschreven dat er in de praktijk weinig van terecht zal komen. Geen ramp, denk ik, want het is een oefening waarin de leerlingen vanuit een gegeven grammaticale structuur zinnen (vragen) met willekeurige inhoud moeten bedenken – een contracommunicatieve exercitie. Voorbeelden verzinnen bij een bepaald grammaticaprobleem – dat moet de docent kunnen, niet de leerling.

In de belangrijke, maar lastige discussie over grammatica wordt weinig duidelijkheid geschapen. De omstre-

den theorie van Westhoff (2006, 2007a, 2007b) dat leerders tot B1 alleen met chunks en niet met grammatica bezig zouden zijn, wordt kritiekloos uitgevent (p. 233). 'Grammaticaregels' zouden pas vanaf niveau B1 relevant zijn, maar waarin ze verschillen van 'vuistregels', die op A1/A2-niveau voldoen, wordt niet verklaard.

De belofte in de ondertitel *Kleine ingrepen, grote effecten* stemt sceptisch. Welke ingrepen? Af en toe 'small' differentiëren? Welke effecten? Alle heil verwachten van een vreemdetalenonderwijs dat vooral bestaat uit onderdompeling in een serie 'taalbaden' die elk divergente resultaten opleveren maar ook nog eens per leerling (engroepje) kunnen verschillen, lijkt mij in de schoolcontext niet realistisch. Een verzameling werk- en oefenvormen is nog lang geen curriculum. Het vreemdetalenonderwijs is zeker toe aan een betere mix van 'taalbad' en 'blokendoos'. Maar een curriculumopbouw met een betere afstemming van die twee en met een werkbaar dosis differentiatie blijft vooral een zaak van leergangauteurs.

Uit deze collectie werk- en oefenvormen kunnen vreemdetalendozenten putten ter verrijking van hun lessen, op basis van een goed opgebouwd curriculum met duidelijke (tussen)doelen en een grondige kennis van hun pappenhouders. EK ■

LITERATUUR

- Janssen, F., Hulshof, H., & Veen, K. van. (2016). *Uitdagend gedifferentieerd vakonderwijs: Praktisch gereedschap om je onderwijsrepertoire te blijven uitbreiden*. Leiden/Groningen: ICLON/Lerarenopleiding RUG.
- Westhoff, G. (2006). Eigen inhoud eerst: Grammaticale regelkennis en het ERK – Deel 1: Inzichten uit de taalverwervingstheorie. *Levende Talen Magazine*, 93(8), 14-17.
- Westhoff, G. (2007a). Eigen inhoud eerst: Grammaticale regelkennis en het ERK – Deel 2: De ontwikkeling van vormbewustzijn: Van chunks naar regels. *Levende Talen Magazine*, 94(1), 8-11.
- Westhoff, G. (2007b). Eigen inhoud eerst: Grammaticale regelkennis en het ERK – Deel 3: Implicaties voor de praktijk. *Levende Talen Magazine*, 94(3), 10-13.

vacature

LEVENDE Talen

Sectie Engels van Levende Talen zoekt bestuursleden

Het sectiebestuur Engels van Levende Talen is op zoek naar nieuwe collega's om het bestuur te komen versterken. Het sectiebestuur Engels is verantwoordelijk voor het behartigen van de belangen van docenten Engels, het op de hoogte blijven van ontwikkelingen en gebeurtenissen rondom het lesgeven van de Engelse taal en het promoten hiervan.

We nodigen vooral docenten Engels uit die graag mee willen praten over de laatste ontwikkelingen, die verder willen kijken dan hun dagelijkse praktijk, zich in willen zetten voor activiteiten voor docenten Engels zoals projecten en wedstrijden en een actieve rol willen spelen op de Landelijke Studiedag of het Nationaal Congres Engels.

We zoeken in totaal drie docenten:

- een docent werkzaam op het vmbo;
- een docent werkzaam op het havo/vwo;
- een docent (Engels) werkzaam in het primair onderwijs.

Voor meer informatie of voor sollicitaties (voorzien van cv) kunt u een e-mail sturen aan sectievoorzitter Willemien Den Hollander, <w.denhollander@xs4all.nl>.

LEVENDE Talen tijdschriften

Via de website LT-tijdschriften zijn de verschenen edities – vanaf 1989 – van *Levende Talen Magazine* en *Levende Talen Tijdschrift* te raadplegen. Er kan gezocht worden op auteur, titel, datum en ook 'full-text'.

WWW.LT-tijdschriften.nl

NASCHOLING VOOR TAALDOCENTEN VO & MBO

20 mrt.	¿Qué es el español actual?
03 apr.	Lebendiges Deutsch: Wie die Sprache sich verändert
15 mei	Teaching Speaking: new practices for the classroom
16 mei	La littérature ultratemporeine
16 mei	Kafka im Unterricht
12 jun.	Transformations du français
12 jun.	Grammar: new insights – new practices
13 jun.	Präpositionen und Fälle – ohne Tricks und ‚Rijtjes‘
15 jun.	Dyslexie en Engels – inleiding
19 jun.	La España del siglo XXI
20 jun.	La France du XXIème siècle
22 jun.	Fathoming Britain

Plaats Utrecht
Tijd 14:00 – 17:15 uur, aansluitend borrel

Onze workshops kunnen we ook in house verzorgen.

Meer informatie en inschrijven

www.mvt-nascholing.nl
info@mvt-nascholing.nl
020-690 84 95

